

DZIENNIK WILEŃSKI

Adres Redakcji i Administracji: Dominikańska Nr. 4.

Redakcja otwarta od godz. 2—4 po poł.

Administracja otwarta codziennie od g. 10 do 6 wiecz., w niedziele od 1—2.

WARUNKI PRENUMERATY w Redakcji: Rocznie—12 mk., półrocznie—6 mk., kwartalnie—3 mk., miesięcznie—1 mk. Z przesyłką: Rocznie—14 m. 48 fen., półrocznie—7 m. 20 fen., kwartalnie—3 m. 60 fen., miesięcznie—1 m. 20 fen.
Zmiana adresu—20 fen.

CENY OGŁOSZEŃ: Na 4-ej str. za wiersz drobnego druku—25 fen., nekrologi—40 fen. Ogłoszenia przyjmuje Administracja „Dziennika Wileńskiego” do godz. 4 po poł. Po godz. 4-ej nekrologi i inne niecierpiące zwłoki siewiadomienia przyjmuje drukarnia ks. A. Rutkowskiego, Królewska (Botanicka) 78 7.

Numer pojedyncozy 5 kop. = 10 fen.

Gazeta wychodzi codziennie—z wyjątkiem dni poświęconych.

TELEGRAMY

KOMUNIKAT URZĘDOWY NIEMIECKI.

Kwatera główna 4 paźdz.

FRONT ZACHODNI.

Grupa wojsk następcy tronu ks. Rupprechta.

Wczorajsza działalność nieprzyjaciela we Flandrii podobna była do dni poprzednich. Silny ogień artylerji który sięgał daleko poza nasze linie i skierowany był na miejscowości belgijskie, skoncentrowany zaś w gwałtownych falach przeciwko poszczególnym odcinkom środkowym naszego frontu bojowego.

W ciągu nocy na przestrzeni od lasu Houtholst aż do Lys potężna walka artylerji wrzała z niesłabnącem napięciem.

Dziś zrana ogień wzrósł do potęgi huraganu. Silne ataki angielskie w półkolu około Ypern rozpoczęły na nowo bitwę we Flandrii.

*

Na froncie pozostałych armji na skutek niepomyślnych warunków atmosferycznych działalność bojowa była ograniczona i ożywiła się dopiero ku wieczorowi.

Grupa wojsk niemieckiego następcy tronu.

Na wschodnim brzegu Mozy o zmroku raptownie rozpoczął się najgwałtowniejszy ogień około wyżyny 344 na wschód od Samogneux. W głębokich kolumnach rozpoczęli tam Francuzi atak w celu odzyskania zdobytych tam przez nas pozycji. Atak stopniał w ogniu obronnym naszej artylerji i rozbił się o zaciekły opór pułków wirtemburskich, nie dając przeciwnikowi innych rezultatów prócz strat, które poniósł.

Grupa wojsk ks. Albrechta

Ożywione walki artylerji wywiązały się czasowo tuż na zachód od Mozeli i w Sundgau. Ataki nie nastąpiły tam.

FRONT WSCHODNI.

Około Jakobsztadt, Dynaburga, nad Bruczem jako też na zakręcie Dunaju około Gałaczu działalność artylerji przejściowo ożywiła się. U-tarczki wywiadowcze w kilku punktach miały pomyślny dla nas przebieg.

FRONT MACEDOŃSKI.

Położenie bez zmian.

Pierwszy generał-kwatermistrz
Ludendorff.

KOM. URZĘD. AUSTR.-WĘGERSKI.

Wiedeń, 4 października.

FRONT WSCHODNI

i

FRONT ALBANJI.

Bez zmian.

FRONT WŁOSKI.

Walki na odcinku Gabriele wczoraj osłabły. Dnia poprzedniego wzięliśmy do niewoli 6 włoskich oficerów, 407 żołnierzy i 2 lekarzy. Lotnicy nasi zestrzelili trzy latawce nieprzyjacielskie. Na froncie tyrolskim szczególnych wypadków nie było.

Naczelnik Sztabu
generalnego.

BERLIN (4 b. m. Tel. pryw.) — «Berl. Tag.» oowiaduje się z Wirychu: Poseł francuski w Bernie p. Beau opuszcza swe stanowisko; miejsce jego zajmie b. francuski minister skarbu Thierry. Ponieważ Thierry otrzymuje gośność upelnomocnionego ministra, którego to tytułu dotychczasowy poseł nie posiadał, przypuszczają w kołach dyplomatycznych w Bernie, że nowy przedstawiciel Francji posiadać będzie nadzwyczajnie daleko idące pełnomocnictwa. Przypuszczają w Bernie, że ostatecznie to zarządzenie rządu francuskiego bardzo pomyślnie jest dla sprawy pokoju.

BERLIN (3 b. m. Tel. pryw.) — «Voss. Ztg.» donosi z Lugano: na ostatnim posiedzeniu włoskiej Rady ministrów minister wojny zakomunikował, iż według zdania dowództwa armji, jest nie do uniknięcia dla Włoch trzecia kampanja zimowa.

Rada ministrów wobec tego postanowiła zapewnić w pierwszej linii zaopatrzenie w artykuły żywnościowe.

BERLIN (3 bm. W.T.B.)—Według urzędowego powiadomienia ze strony rządu hiszpańskiego, rząd republiki Costarica zerwał stosunki dyplomatyczne z Rzeszą niemiecką. Zostały poczynione konieczne kroki w celu objęcia obrony interesów niemieckich przez jedno z państw neutralnych.

BERLIN (3 bm. Tel. prywat.) — «Voss. Ztg.» donosi z Bazylei, że wskutek wzrostu niemieckich napa- dów lotniczych na Londyn, niektóre ważne władze rządowe zostały, jak dowiaduje się «Daily Mail», częściowo przeniesione z Londynu.

LONDYN (3 bm. W. T. B.) — Obwieszczenie w «London Gazette» zabrania wywozu wszystkich, dotąd nie wyłączonych od wywozu towarów do Szwecji, Norwegji, Danji i Holandji. Wykluczone są tylko druki wszelkiego rodzaju, oraz bagaż osobisty, jaki podróżni posiadają przy sobie. Zakaz nabiera mocy od 8 października.

LONDYN (2 b. m. W. T. B.) — Reuter dowiaduje się, iż w Paryżu odbędzie się konferencja sprzymierzeńców w sprawie traktowania własności nieprzyjacielskiej na terenach okupowanych.

PETERSBURG (4 b. m. PTA.) — Podług ostatnich wiadomości, zatarg między ministerjum marynarki oraz głównym komitetem floty załagodzony został dzięki pośrednictwu petersburskiej Rady robotników i żołnierzy.

BERLIN (4 bm. Tel. prywatny) Do «Berl. Lokalanz.» donoszą z Zurychu: Jak dowiaduje się «Daily Mail» z Petersburga, petersburski kongres demokratyczny skreślił z porządku dziennego większością 610 przeciwko 585 głosom wniosek maksymalistów co do demonstracji na rzecz natychmiastowego rozpoczęcia pertraktacji pokojowych. A więc większość wyniosła zaledwo 25 głosów przy 1200 głosujących.

TOKIO (3 paźdz. Reuter) Tajfun (trąba powietrzna) niebywałej potęgi nawiedził w poniedziałek z rana Tokio, 100,000 osób zostało pozbawionych dachu, setki ranionych i zaginionych.

Mowa hr. Czernina w Budapeszcie.

BUDAPESZT (2 bm. W. T. B.) — Na cześć ministra spraw zagranicznych hr. Czernina, prezes ministrów, Wekerle, wydał ucztę. Przy tej sposobności hr. Czernin wygłosił dłuższą mowę. Po kilku słowach wstępnych zreferował on znakomitą sytuację wojenną związkowców, a następnie przeszedł do sytuacji politycznej mówiąc:

Miljony, walczące zarówno w okopach, jak i na tyłach w kraju, pragną wiedzieć o co walczą. Mają one prawo dowiedzenia się, dlaczego pokój, którego żąda cały świat, jeszcze nie nastąpił. Skoro tylko objętem swe stanowisko, skorzystałem z pierwszej sposobności, aby oświadczyć otwarcie, że nie chcemy żadnych podbojów, ale nie zostaniemy również i nie chcemy być podbitymi, i przystąpimy do rokowań pokojowych, o ile wrogowie nasi przyjmą punkt widzenia pokoju na podstawie ustępstw.

Niejedna osoba w kraju i zaprzyjaźnionej zagranicy zganiała mnie za to otwarte oświadczenie. Nie cofam nic z tego, com powiedział, w przeświadczeniu, że olbrzymia większość i tu i w Austrii pochwała mój punkt widzenia.

Pozatem naogół program nasz, który właściwie byłoby nazwać programem przywrócenia porządku świata, niż programem budowania nowego porządku, został wyłożony w odpowiedzi na notę pokojową Ojca św.

Dla szerokiego kół wydało się rzeczą niezrozumiałą, że mocarstwa centralne, a w szczególności Austro-Węgry, chcą na przyszłość zaniechać zbrojeń wojennych, gdy przecież w ciągu tych ciężkich lat znalazły one ochronę przeciw przeważnej przemocy tylko w swojej sile bojowej.

Wojna stworzyła nie tylko nowe fakty i stosunki, ale doprowadziła i do nowych pojęć, które zachwiały podstawą dawniejszej europejskiej polityki. Dogmat o mającym nastąpić rozpadzie monarchji utrudniał nasze stanowisko w Europie, a stąd wyniknęło całe niezrozumienie naszych potrzeb życiowych.

Skoro w wojnie obecnej okazaliśmy się całkowicie zdrowi i conajmniej dostatecznie sprawni, więc wynika stąd dla nas, że możemy obecnie iść na całkowite zrozumienie naszych konieczności życiowych w Europie i że zburzone zostały nadzieje, by siłą oręża można było nas obalić. Z chwilą, kiedy dowód potemu został złożony, byliśmy w możności równocześnie z naszymi przeciwnikami złożyć broń i nasze ewentualne spory uregulować pokojowo na podstawie sądu rozjemczego.

Niewątpliwie po wojnie obecnej Europa stać musi na nowej podstawie prawno-międzynarodowej, która dawała gwarancje trwałości. Ta podstawa prawna musi być poczwór- nego charakteru:

Po pierwsze musi dać ona pewność, że nie będzie już żadnej wojny rewanżowej, z jakiegokolwiek strony. Osiągnąć tego celu nie może żadne odchylenie potęgi walczących państw. Wojna, jako środek polityczny, musi być zwalczana. Na międzynarodowej podstawie i pod kontrolą międzynarodową musi nastąpić powszechne równomierne i stopnioworozbrojenie wszystkich państw w świecie, a siła bojowa musi być ograniczona do niezbędnej konieczności. Wielkim jest błędem mniemanie, że dzieje świata po tej wojnie tam się znów zaczną gdzie przerwały się w roku 1914 tym.

Katastrofy, z których jedną stanowi wojna obecna, nie przechodzą bez pozostawienia głębokich śladów, a najstraszniejszym nieszczęściem, które mogłoby nastąpić, byłby powrót po zawarciu pokoju do zbrojeń na wyścigi. Już przed obecną wojną ciężary wojenne były ogromne. Ale po wojnie przy niekrepowanej konkurencji w zbrojeniach ciężary te dla wszystkich państw byłyby prosto nieznośne. Wojna obecna nauczyła, że liczyć się należy z wielu cierpieniami, jako skutkiem poprzednich zbrojeń. Aby po wojnie przy niekrepowanej konkurencji w zbrojeniach móż pozostać na odpowiedniej wysokości, budżet wo-

zpatrywać sprawę wyboru regencji pod tym kątem widzenia.

W istocie, zbyt skoncentrowani wokół imperatywu zachowania swej narodowości, różnicowanie politycznej myśli, która w pośredniejszy sposób dotykała tego «świętego świętych», odkładaliśmy jakby do swobodniejszych czasów.

W każdym razie najwyższy dostojnik Kościoła w kraju naszym, gdyby nie wniósł nawet z sobą tradycji demokratycznych do swego stanu duchownego, nie mógłby stanąć w sprzeczności z atmosferą Kościoła współczesnego, uzgodniająca się z tem, co jest dobrego i godnego w duchu czasu.

Ks. Lubomirski scharakteryzował się dostatecznie podczas paroletnich rządów miastem, jako typowy arystokrata nowego pokroju, któremu dobro cierpiącego biedactwa jest bardzo bliskim. Dla tego może właśnie że swoją rolę kierownika gospodarstwa miejskiego grał wyżej i głębiej i serdeczniej, historia miejska uczyni być może pod adresem jego gospodarki pewne zastrzeżenia. Ale jeżeli nawet książę-prezydent porobił błędy gospodarcze w swej miejskiej działalności, historia polska niezawodnie mu je wybaczy, a to z tem lżejszem sercem, im pomyślniej uda się księciu spełnić wysoki mandat, jaki obecnie otrzymał.

Ani p. Józefa Ostrowskiego, ani partji, której z początku przewodniczył, nie można, formalnie przynajmniej, zaliczyć do konserwatystów. I on, i ona zawsze się od tej kwalifikacji wymawiali. Pierwsza nawet deklaracja, jaką p. Ostrowski, imieniem stronnictwa Polityki Realnej złożył, zawierała znamienne negację: — Nie jesteśmy konserwatystami.

W łonie partji później wyrosły prądy, które usiłowały partję, w swej istocie, w swym składzie, w swym duchu konserwatywną, skłonić do wywieszenia otwarcie konserwatywnego sztandaru. A nawet z zewnątrz p. Dmowski, w osobnych dziełach, ją do tego nakłaniał, tłumacząc, że dla równowagi społecznej pożytecznem byłoby istnienie konserwatywnej, na europejską modłę skrojonej partji. Ale partja pozostała rozbieżną w swym składzie.

Ta rozbieżność, panująca w polskich pojęciach politycznych, tak znamienne dla realistów, sprawia, że ta charakterystyka nie może wziąć sobie na posługę ani stanowczych linii, ani ostrych kolorów.

Nasze życie polityczne, z jego rozdziałem na stanowcze grupy, instrumenty do wyrobu jasnych idei i mężnych przekonań, dopiero się rozpoczyna. wk.

Dookoła wojny.

Jedność finansowa państw koalicyjnych.

Jak zapewnia agencja Volta, w tych dniach został wreszcie urzeczywistniony jednolity front finansowy pomiędzy państwami koalicyjnymi.

Zostało powzięte dokładne porozumienie, które znajdują wyraz w jednoczesnych dużych operacjach finansowych we wszystkich państwach koalicyjnych.

Podczas tych układów grał główną rolę przedstawiciel Włoch, minister skarbu, Carcano.

Dunkierka w płomieniach.

BERLIN (3 bm. W. T. B.)—Nasza eskadra lotnicza w ostatnich dniach, a przede wszystkim nocą i dniem 1-go bm dokazała rzeczy nadzwyczajnych. Ataki jej jak zwykle miały na celu zakłady wojskowe i punkty zborne wojsk poza głównym frontem wojennym. Nieprzyjacielskie hangary lotnicze koło Verdun, które już przed

trzema dniami z takim powodzeniem, zostały napadnięte, że w trzech hangarach wybuchły długo trwające i zdaleka widoczne pożary, obecnie znowu zostały zarzucone 14,400 kg. materji wybuchowych. Hangary, place lotnicze i schroniska dla wojsk na froncie flandryjskim zarzucone zostały przy dnem i nocą trwających lotach 40,000 kg. bomb.

W St. Aumer i Boulogne wybuchły duże pożary. Równocześnie znowu zarzucone zostały bombami ważne urzędnictwa w Londynie i w rozmaitych miejscowościach na angielskiem wybrzeżu. W Londynie liczne pożary świadczą o skuteczności napadu.

W twierdzy Dunkierce wybitnie szczęśliwe rzuty w nocy z dn. 28 na 29 września wywołały pożar, który

na założoną przez nieprzyjacielską łódź podwodną minę i szybko zatonał. Około wieczora następnego dnia do brzegu przybiła łódź z 11 marynarzami, z których 4-ch było rannych.

W celu poszukiwania pomocniczej łodzi motorowej i kutera, wysłano holownik i kilka kuterów. Żaden z oficerów załogi «Ochotnika» nie chciał opuścić okrętu, tak, iż wszyscy zginęli.

Sprawy polskie.

Stan obecny legjonów.

Według informacji z oficjalnej strony podane przez prasę cyfry pozostałych w legjonach oraz tych, którzy szeregi legjonowe opuścili są nieściśle.

Ilość pozostałych oficerów jest tak poważna, że również istnienie i rozwój legjonów jako kadr wojska, jest zupełnie zapewniony. Wśród pozostałych oficerów jest 65 wyższych, a mianowicie: 3 pułkowników brygadjerów, 2 pułkowników, 5 podpułkowników, 12 majorów i 43 kapitanów, oraz 526 niższych oficerów, poruczników, podporuczników i chorążych.

W stosunku do ogólnego stanu legjonów, bardzo znaczna ilość żołnierzy znajduje się poza oddziałami, od których samowolnie oddaliła się.

Obecnie zgłaszają się ci żołnierze do komend miejscowych, prosząc o odesłanie ich do oddziałów legjonowych.

Ilość tych żołnierzy, która w czasie całego przesilenia «zgubiła się», jest tak znaczna, że powrót ich do szeregów pozwoli na zreorganizowanie pułków legjonowych w dotychczasowej niemal sile.

Niemcy.

Z Reichstagu.

BERLIN (3 b. m. W. T. B.) — Reichstag przekazał dziś projekt, dotyczący uzupełnienia ławników sądów przemysłowych, handlowych i cechowo-rozjemczych, komisji złożonej z 21 członków. Po załatwieniu petycji bez dyskusji nastąpił dalszy ciąg drugiego czytania prawa o odbudowie handlowej floty niemieckiej, co wymaga przeszło miliard marek.

Przemawiali przedstawiciele centrum, frakcji socjal demokratycznej i postępowej partji ludowej, oraz narodowo-liberałów, poczem przyjęto wnioski o odroczeniu obrad. Jutro interpelacje, ujednostajnienie zagadnień prawnych, dalszy ciąg dzisiejszych obrad.

Narady w sprawie Alzacji i Lotaryngji.

Jak informuje «Berlin. Tagebl.», bawarski prezes ministrów, hr. Hertling, który w poniedziałek rano przybył z Monachjum do Berlina, odbył po południu wielogodzinną naradę z kanclerzem Rzeszy, poświęconą przyszłości Alzacji i Lotaryngji oraz innym ważnym wewnątrzno-politycznym sprawom.

Zapowiedziane narady kanclerza Rzeszy z deputowanymi z Alzacji i Lotaryngji odbyły się już.

Reformy wyborcze w Prusach.

Półrządowa «Norddeutsche Allgemeine Zeitung» potwierdza, że projekt reformy prawa wyborczego do pruskiej Izby posłów i zreformowania Izby panów przedłożony zostanie sejmowi w końcu bieżącego, lub na początku przyszłego miesiąca.

Ze świata.

Ameryka i Japonja.

«Voss. Ztg.» donosi z Bernu: Podczas uczty, która wydana została na cześć nadzwyczajnej misji japońskiej i jej szefa, E. H. Gary, prezes trustu stalowego, oświadczył, że Ameryka wyteży wszystkie swoje siły dla celów wojny. Jest ona w stanie wciągnąć 3 lub 4 lat wystawić 15 milionów całkowicie wyćwiczonych i uzbrojonych żołnierzy. W tym samym czasie Ameryka może uruchomić 100 miliardów dolarów, nie szkodząc swej sile finansowej i swemu postępowi technicznemu. O ile będzie potrzeba, to Ameryka uczyni obydwie te rzeczy, a nawet więcej.

Aby zrozumieć jej wskazówkę w kierunku wschodnim, należy sobie przypomnieć, że Gary niedawno odwiedził Japonję ze specjalną misją amerykańską.

Japońskie zbrojenia uczyniły na nim wielkie wrażenie i doprowadziły po jego powrocie do powiększenia zbrojeń amerykańskich.

Niemiecka
pożyczka
wojenna
jest zasiewem
---pokój
żniwem!

Jak rolnik zaoszczędzony
zasiew w słownym czasie
powierza ziemi, tak musisz ty

obecnie

każdy zaoszczędzony
grosz pożyczać państwu
niemieckiemu.

Dlatego podpisuj!

9000—5

znalazł bogaty materiał w nagromadzonych tu olbrzymich zapasach. Po 24 godzinach lotnicy nasi stwierdzili, że ogień nie wygasł, lecz dalej się rozszerzył, a po 8 godzinach stwierdzili, iż łuna pożaru rozszerzyła się nad całą dzielnicą miasta. Dziś w nocy zakomunikowano, że cała Dunkierka stała się pastwą płomieni.

W ten sposób główna podstawa angielsko-belgijskiej armji i jeden z największych portów wymiany między Anglią i Francją został zniszczony.

Zatonięcie kontrtorpedowca.

Komunikat rosyjski z 26 września donosi:

Dnia 26 września około godz. 11 wiecz. kontrtorpedowiec «Ochotnik» najechał na południe od wyspy Oesel

Lwowska «Gazeta Wieczorna» podaje w tej sprawie następujące informacje:

W Szczypiornie znajduje się 3154 żołnierzy, królewiaków, którzy odmówili złożenia przyjętej przez Radę Stanu przysięgi i zostali przez władze niemieckie internowani. Oficerów, którzy również odmówili złożenia przysięgi internowano w Benjaminowie 193. Akcja za wstępowaniem do armji austro-węg., zabrała z szeregów legjonowych 3264 żołnierzy i 201 oficerów.

Obecnie po odesłaniu już wszystkich transportów do c. k. armji, stan ogólny wszystkich pozostałych oddziałów legjonowych wynosi 9590 żołnierzy i 591 oficerów. Ponieważ pułki legjonowe są trzybataljonowe, ilość pozostałych żołnierzy wystarcza do sformowania pięciu pełnych pułków;

